

Πνευματικά Δικαιώματα στο χώρο της Παραδοσιακής Μουσικής.

Το πρόβλημα: Ένα μεγάλο μέρος του μουσικού πλούτου του ελληνικού λαού είναι «κατοχυρωμένο» εδώ και δεκαετίες στο όνομα όσων εκ των πρωτεργατών της ελληνικής δισκογραφίας πρόλαβαν να το «κατοχυρώσουν» ως προσωπική τους δημιουργία. Αν ένας νέος καλλιτέχνης της δημοτικής μουσικής επιθυμούσε πριν από λίγα χρόνια να ηχογραφήσει ένα γνωστό δημοτικό τραγούδι, έπρεπε να βρει το φερόμενο ως δημιουργό συνάδελφό του ή τους κληρονόμους του και να εξασφαλίσει (συνήθως έναντι κάποιας μικρής αμοιβής) την άδεια για την επανεκτέλεση. Σήμερα λόγω της κατακόρυφης πτώσης των πωλήσεων συνεπεία της ραγδαίας διάδοσης του ιντερνέτ, δεν τίθεται πλέον οικονομικό ζήτημα, παραμένει ωστόσο το νομικό (αφού κάποιοι διατηρούν το δικαίωμα να νέμονται κατά το δοκούν την κοινή κληρονομιά όλων μας, δηλαδή τα αγνώστου «πατρός» καλλιτεχνικά προϊόντα του λαϊκού μας πολιτισμού) και φυσικά το ηθικό.

Ιστορικό: Η δημιουργία του προβλήματος ανάγεται στις απαρχές της ελληνικής δισκογραφίας. Η δημοτική μουσική κάλυπτε εξ αρχής ένα υπολογίσιμο κομμάτι των πωλήσεων, όμως οι λειτουργοί της -εν αντιθέσει με αυτούς του λεγόμενου «ελαφρού» κι εν συνεχεία του λαϊκού τραγουδιού- δεν ήταν ποτέ σε θέση να διεκδικήσουν κάποια αξιοπρεπή αμοιβή. Άγνωστοι στο ευρύ κοινό παραδοσιακοί μουσικοί από την επαρχία, κατά κανόνα χωρίς ιδιαίτερες γραμματικές γνώσεις, αρκούνταν στα πενιχρά «εκτελεστικά» δικαιώματα που τους έδιναν οι δισκογραφικές εταιρίες, με την εξαίρεση κάποιων περισσότερο «επώνυμων», οι οποίοι από ένα σημείο και μετά διεκδίκησαν και πέτυχαν κάποια μικρή «κατ' αποκοπήν» αμοιβή (εφάπαξ). Όταν άρχισαν να θεσπίζονται οι πρώτες διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας, οι δισκογραφικές εταιρείες, εκμεταλλευόμενες τα νομικά κενά και κυρίως της παντελή απουσία επίσημης καταγραφής των τεκμηρίων του λαϊκού μας πολιτισμού, επέβαλλαν στους δημοτικούς μουσικούς να κατοχυρώνουν τα δημοτικά τραγούδια που ηχογραφούσαν ως δημιουργήματά τους (πράγμα πολύ εύκολο, αφού δεν υπήρχε η παραμικρή δυνατότητα ελέγχου της ειλικρίνειας μιας τέτοιας δήλωσης), και στη θέση των μικρών αμοιβών που εισέπρατταν από τις δισκογραφικές, να αρχίσουν να αμείβονται με ποσοστά ως «δημιουργοί». Οι μουσικοί το δέχτηκαν και για πολλά χρόνια ο κανόνας ήταν ο παραδοσιακός μουσικός να αμείβεται όχι από τη δισκογραφική του εταιρία, αλλά από τον οργανισμό διαχείρισης της πνευματικής του «ιδιοκτησίας». Το αποτέλεσμα ήταν μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής να κατοχυρωθεί στο όνομα όσων εκ των λειτουργών του είδους έσπευσαν να επωφεληθούν.

Η λύση:

Θα πρέπει να προβλεφθεί ρητώς στο νόμο ότι τα έργα της παραδοσιακής μουσικής δεν υπόκεινται στις διατάξεις « περί προστασίας ατομικής πνευματικής ιδιοκτησίας» καθώς δεν υπάρχει συγκεκριμένος αρχικός δημιουργός και δικαιούχος, εφόσον η συγκεκριμένη μουσική είναι προϊόν μακροχρόνιας συλλογικής λαϊκής δημιουργίας.

Περαιτέρω δε θα πρέπει να κατοχυρώνεται ως πνευματική ιδιοκτησία κάποιου και η οποιαδήποτε διασκευή παραδοσιακού μουσικού έργου, καθώς η παραδοσιακή μουσική από μόνη της εμπεριέχει το στοιχείο της ελεύθερης εκτέλεσης που από μόνη της είναι μία μορφή διασκευής.

Ο ν. 2121/1993 με το άρθρο 2 παρ. 2 όπου προβλέπεται ότι «νοούνται ως έργα οι μεταφράσεις, οι διασκευές, οι προσαρμογές και οι άλλες μετατροπές έργων ή εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης» αντί να διευκολύνει περιέπλεξε τα πράγματα, καθώς οποιαδήποτε εκτέλεση παραδοσιακού μουσικού έργου μπορεί να «βαφτιστεί» διασκευή και ως εκ τούτου η δημόσια εκτέλεση του ανωτέρω να υπόκειται στις περιοριστικές προστατευτικές διατάξεις του νόμου .

Το ανωτέρω άρθρο θα πρέπει να τροποποιηθεί ριζικά .

Κατά τα παραπάνω θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά ότι όσον αφορά την παραδοσιακή μουσική δεν υπάρχει αντικείμενο δικαιώματος σε καμιά μορφή της ούτε και σε διασκευή ακόμη (άρθρο 2 ν.2121/1993), αλλά ούτε και υποκείμενο δικαιώματος (άρθρο 6 ν.2121/1993) καθώς στην παραδοσιακή μουσική υποκείμενο δεν είναι κάποιο άτομο, αλλά μια συλλογικότητα, ο ΛΑΟΣ.

Τι θα γίνει με τα παραδοσιακά μουσικά έργα που καταχρηστικά κατοχυρώθηκαν από κάποιους ως δική τους πνευματική δημιουργία και ιδιοκτησία .

Η λύση του προβλήματος είναι σήμερα πιο εύκολη από ότι στο παρελθόν καθώς η πτώση των πωλήσεων της δισκογραφίας έχει μειώσει κατακόρυφα την οικονομική απόδοση των εν λόγω δικαιωμάτων, συνεπαγόμενα και το ενδιαφέρον . Κατά τα παραπάνω εκείνο που μένει είναι η άμεση νομοθετική επίλυση του θέματος προκειμένου να «απελευθερωθούν» τα παραδοσιακά μουσικά έργα που κατοχυρώθηκαν καταχρηστικά και αδικαιολόγητα σε συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα.

Κατά τη γνώμη μας για να γίνει αυτό θα πρέπει να ανατεθεί η αρμοδιότητα σε κάποιον δημόσιο φορέα, ο οποίος κατόπιν σχετικής αιτήσεως (από φυσικά πρόσωπα ή πολιτιστικούς φορείς) θα κρίνει με αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια ποιά από τα επίμαχα δημοτικά τραγούδια είναι πράγματι παραδοσιακά και ποια όχι.

Από τη λήψη της σχετικής απόφασης ότι το επίμαχο μουσικό έργο είναι παραδοσιακό και ότι καταχρηστικά κατοχυρώθηκε ως ατομική μουσική δημιουργία δεν θα αναγνωρίζεται γι' αυτό και ούτε θα εισπράττεται κανένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας από κανέναν.

Τέτοια δικαιώματα που εσφαλμένως αναγνωρίστηκαν κατά το παρελθόν, θα παύουν πλέον να ισχύουν από την έκδοση της σχετικής απόφασης . Κατά τη γνώμη μας ο ενδεδειγμένος φορέας που θα μπορούσε να επωμιστεί ένα τέτοιο βάρος, και διαθέτει το κύρος, αλλά και την επιστημονική γνώση να ανταπεξέλθει σε αυτό, είναι το «**Λαογραφικό Αρχείο της Ακαδημίας Αθηνών**», σε συνεργασία με τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΟΠΙ), ο οποίος ως γνωστόν εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού .

Επιτροπής Μουσικής της Παμποντιακής Ομοσπονδίας της Ελλάδος